

Folk & Familj

Familjeredaktionen: E-post: folk.familj@hallandsposten.se

Vår historiska stad

Prosten Kidrons grav på Norra kyrkogården, med ett järnkors med inskriptionen "Behövde ej detta minne". Underförstått var att den färgstarke och driftige prästen alltid skulle leva i Halmstadbornas minnen, konstaterar Anders Bergnek.

BILD: HALLANDS KONSTMUSEUM

Prästgården på 1930-talet.

Bygget av en ny prästgård drogs i långbänk

Prästgården var så sliten att den ansågs farlig att bo i, men att få till en ny var ingen enkel sak. Frågan drogs i långbänk – den fattiga staden Halmstad hade inget intresse att investera i ett dyrt nybygge – och när huset äntligen stod klart vilade prosten Kidron i mulen på Norra kyrkogården. Men med den envisa kampen för en bostad där det var riskfritt att elda i kakelugnarna, skrev han in sig själv i historien.

Erik Daniel Kidron var kyrkoherde i Halmstads församling. Han var född 1780 i Göteborg och studerade vid Lunds Universitet. 1807 prästvigdes han. Efter att ha varit rektor för Latinskolan i Halmstad utsågs han 1823 till kyrkoherde i Halmstads församling. Sex år senare utsågs han till prost.

Prosten Kidron mötte 1841 Halmstadborna på en sockenstämma, dåtidens beslutande organ i kyrkliga frågor. Där

tog han upp att det fanns brister i prästgårdens köksbyggnad som krävde att reparationer skulle göras. Han föreslog samtidigt att en ny besiktning först skulle utföras för att utreda om det inte var bättre att bygga en ny köksbyggnad. Stämman beslutade att ingen ny besiktning skulle utföras och godkände att de tidigare föreslagna reparationerna skulle verkställas. Prosten reserverade sig mot beslutet. Några

veckor senare diskuterades frågan igen och man gick då med på att göra en ny besiktning.

Den prästgård som började bli gammal var byggd 1621. Den äldsta kända prästgården på platsen var från 1493 och var resultatet av en gåva från kyrkoherden Gereke Hansön. Det var inte konstigt att prosten Kidron tyckte att hans 200-åriga bostad var gammal och sliten.

Besiktningen kom fram till

att köksbyggnaden borde rivas och en ny uppföras. Man tror att besiktningsspersonerna också bjöds in i själva prästgården och fick något gott att äta. De hade inget uppdrag att besiktiga själva prästgården men konstaterade ändå att även den hade tydliga brister. Det bästa skulle vara att uppföra en helt ny prästgård.

Sockenstämman utsåg i det här läget nya ombud att besiktiga prästgården. Den här besiktningen mynnade i augusti 1841 ut i ett yttrande som slog fast att hela prästgården var i så dåligt skick att den var farlig att bo i. En ny sockenstämma beslutade i det läget att församlingen 1843 skulle uppföra en ny prästgård och finansieringen skulle göras genom lån.

När prosten Kidron kallade till ny sockenstämma för att

besluta om finansieringen av bygget uppstod problem. I juni 1842 kom inga till stämman men i juli gick det bättre. Den nya stämman motsatte sig emellertid finansieringen av prästgården med motiveringen att ritningen ansågs som smaklös. Sockenstämman ville se ett alternativt förslag.

Det nya förslaget upprättades av muraren Ekeroth. Han valde att förlägga prästgårdens fasad mot kyrkan i stället för mot Kyrkogatan. En kommitté tillsattes för att utvärdera de gamla och det nya förslagen mot varandra. De förordade till slut Ekeroths förslag.

I september 1842 kallade prosten Kidron till ny sockenstämma för att definitivt besluta om bygget av prästgården. Vid tre olika tillfällen under hösten vägrade Halm-

stadborna att komma till sockenstämman. Staden var fattig och det fanns inget intresse för att bygga en ny prästgård. Kidron valde då att vända sig till landshövdingen och be honom att med hot om böter uppmana församlingen att bygga den nya prästgården enligt de tidigare besluten.

Detta gav resultat och i november 1842 godkände sockenstämman byggandet av prästgården. Nu uppstod en ny situation då staden inte kunde godkänna att byggnaden var värd mot kyrkan och i förlängningen mot torget. Enligt gällande byggnadsstadga skulle stadens huvudbyggnader vara vända mot gatan, i det här fallet Kyrkogatan. Landshövdingen avslog under våren 1843 ett överklagande från staden och ansåg att det var korrekt

BILD: SVENSKA KYRKAN

att vända den här byggnadens vackraste sida mot torget. Frågan fördes sedan ända vidare till Kungl. Majt. som 1844 meddelade att även denna instans delade landshövdingens bedömning.

Prosten Kidron utlyste under hösten 1844 en sockenstämma för att ta de beslut som behövs för att gå vidare med ärendet. Ingen från församlingen kom den här gången heller. Detta upprepades ytterligare två gånger. Kidron gick i det läget vidare och krävde att landshövdingen skulle tvinga församlingen att hyra en bostad åt honom eftersom den gamla prästgården ju faktiskt var utdömd. Landshövdingen ställde sig bakom det här kravet. Prosten Kidron utlyste ytterligare en sockenstämma men ännu en gång var det ingen som kom. Nu valde prosten Kidron att från predikstolen på en gudstjänst läsa upp en skrivelse där han fransade sig ansvaret för om något skulle hända när han använde kakekuglar och en ugn i den gamla prästgården.

De här orden fick avsedd verkan. Vid en sockenstämma i januari 1845 beslutade man att uppföra en ny prästgård

”Även här blev det en del märkliga turer men till slut segrade murare Ekeroths anbud.

enligt det tidigare Ekerothska förslaget. Men då gick den mäktige fabrikören Wallberg in och föreslog att det ännu en gång skulle utredas om prästgården bättre kunde byggas på grunden av den gamla några tiotal meter västerut på tomten. På en ny sockenstämma några veckor senare avvisades det förslaget.

Nu togs anbud på byggnationen in och i februari 1845 träffades man för att bedöma anbudet. Även här blev det en del märkliga turer men till slut segrade murare Ekeroths anbud. Det var samma person som hade ritat förslaget. Finansieringen av prästgården blev också klar.

Byggarbetena startade nu och under hösten 1846 stod den nya prästgården klar för inflyttning. Men då vilade prosten Kidron sedan ett halvår i mullen på Norra kyrko-

Prosten Kidron kämpade intensivt för att få en dräglig bostad – den gamla prästgården ansågs farlig att bo i. Men det hela drog ut på tiden, och när nybygget var klart hade Kidron hunnit dö.

BILD: FÖRENINGEN GAMLA HALMSTAD

Halmstads stadskärna, med kyrkan och prästgården i förgrunden.

BILD: FÖRENINGEN GAMLA HALMSTAD

gården. Hans grav pryddes av ett järnkors med inskriptionen ”Behövde ej detta minne”. Underförstått var att den färgstarke och driftige prästen alltid skulle leva i Halmstadbornas minnen. Det blev i stället kyrkoherden L. N. Mellqvist som blev den förste innehavaren av prästgården.

I samband med ombyggnationen av kyrkan runt 1870 togs två utbyggnader mot torget bort. I en av dessa hade man hållit konfirmationsundervisning. Därför byggdes prästgården ut med ytterligare en del mot söder för att tillgodose det här behovet. 1906 gjordes ytterligare en tillbyggnad då församlingen behövde större lokaler för arkiv och administration.

På den gamla prästgårdens plats och grund byggdes ett sädesmagasin som i dag står kvar som Gerekegården.

Mittens av 1800-talet var en

ganska modern tid då Sverige styrdes genom lagar, formella beslut och möjligheter att överklaga. Det kunde leda till byråkrati och ett ibland långsamt beslutsfattande. Ändå kunde starka och envisa personer som prosten Kidron driva frågor som de brann för och lyckas nå resultat. Den här berättelsen skrev in prosten Kidron i Halmstads historia. Så kanske var det rätt, han behövde faktiskt inte gravvården på Norra kyrkogården för att bli en av de präster i Halmstad som vi fortfarande skriver om och minns.

Källor: Sven Ljung: Halmstad prästgårds historia (Gamla Halmstads årsbok 1935), Ludvig Kollberg: Sädsmagasinet för tionde och Halmstads äldsta prästgård (Gamla Halmstads årsbok 1973). Tack till Peter Lundqvist för hjälp med bilder.

Anders Bergenek

Skribenten är aktiv i **Föreningen Gamla Halmstad**. Mer lokalhistoria hittar du på gamlahalmstad.se och på Facebook/gamlahalmstad.

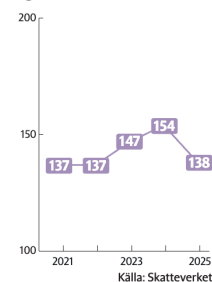
30 juli

Namnsdagen

I dag har **Algot** namnsdag. Det är ett nordiskt namn, bildat av ord som kan betyda alf eller all och götisk man. Namnet förekommer på runstenar men föll senare ur bruk. Under 1800-talets nordiska romantik togs det upp igen och var relativt vanligt kring sekelskiftet 1900. I dag syns en viss återkomst bland nyfödda. Omkring 6 200 svenskar heter Algot i förnamn.

Trenden

Diagrammet visar hur många nyfödda som fått namnet Algot 2021–2025.

Det hände då

- **För 38 år sedan**, 1988, stoppades filmen "Ett rop på frihet" av polisen i Sydafrika. De hade redan innan premiärdagen den 30 juli tillgripit olika medel för att hindra visningen och när det inte lyckades meddelade man att filmen hotade allmänhetens säkerhet och beslagtogs filmkopior. Polisen var rädd att filmen skulle inspirera folk att sätta sig upp mot ordningsmakten.
- **För 54 år sedan**, 1972, fick cykel-SM i Borås ett snopet avslut, när 103 av de 155 manliga deltagarna bröt. Värmen och motluten uppgavs vara boven i dramat. Vann (mot det något uttunnade motståndet) gjorde Malmöcyklisten **Sven-Åke Nilsson**. På damsidan segrade en viss **Elisabet Höglund**, senare mer känd som nyhetsreporter på SVT. Därmed upprepade Boråsdottern Höglund sin bragd från 1971, då hon erövrade sitt första SM-guld.

Bemärkelsedagen

I dag är det **världsbroderidagen**, som syftar till att sprida kreativitet jorden runt. Man firar den genom att ägna sig åt något broderi. Dagen instiftades på initiativ av Broderiakademin Skåne Syd.

Hört och hänt

- **För 28 år sedan**, 1998, spreds nyheten att ledaren av en etapp under Tour de France, italienaren **Rodolfo Massi**, hade ertappats med dopningsmedel. Det utvecklades till en omfattande skandal där allt fler cyklister uteslöts från tävlingen. Totalt tvingades sex av 21 proffsstall lämna Tour de France. Bland annat hade en ledare för ett stall sin bil fullproppad med dopningspreparat.
- **För 59 år sedan**, 1967, blev

Norges kronprins **Harald** kastad i vattnet utanför Sandhamn i Stockholms skärgård. Det tycktes dock inte vara något majestätsbrott begånget, och prinsen själv såg ut att njuta av det överraskande doppet. Han hade nämligen just vunnit Coppa Italia med sin Fram III, och kunde be- rätta sig med att under fem seglingar aldrig ha blivit "sämre" än tvåa.

Citatet

"Man har ju alla åldrar inne i sig. Ibland tittar den ena fram, ibland den andra."

Astrid Lindgren, författare (1907–2002).

Födelsedagar

- **För 52 år sedan**, 1974, föddes den amerikanska skådespelaren **Hillary Swank**. Hon medverkade i tv-serien "Beverly Hills 90210" (1990–2000) och blev sedan Oscarsbelönad för sina roller i filmerna "Boys don't cry" (1999) och "Million dollar baby" (2004). Swank gestaltade piloten **Amelia Earhart** i "Amelia" (2009) och medverkade i filmen "What they had" (2018). Bland hennes senare filmroller märks dramafilmen "Ordinary Angels" (2024).
- **För 65 år sedan**, 1961, föddes den amerikanska skådespelaren **Laurence Fishburne**. Han uppmärksammades först i biroller i filmer som "Rumble fish" (1983) och "Purpurfärgen" (1985), och Oscarsnominerades för rollen som **Ike Turner** i "Tina – what's love got to do with it" (1993). Den roll de flesta förknippar honom med är nog ändå den som Morpheus i "Matrix"-trilogin (1999–2003). Fishburne har både producerat och regisserat bland annat avsnitt av ljudramaserien "Bronzeville". Några av hans senaste filmer är "John Wick: chapter 4" (2023), "Slingshot" (2024) och "The Amateur" (2025).

Namn vi minns

- **För 19 år sedan**, 2007, avled regissören, filmproducenten, manusförfattaren, teaterchefen, dramatiker och författaren **Ingmar Bergman**, i en ålder av 89 år. Under sin karriär regisserade och skrev internationellt kända manus till över sextio filmer och dokumentärer för både bio och tv, samt regisserade över 170 teaterpjäser. Han blev internationellt känd med filmer som "Det sjunde inseglet" (1957), "Smultronstället" (1957) och trilogin "Såsom i en spegel", "Nattvardsgästerna" och "Tystnaden". Han nominerades till ett antal filmpriiser och tilldelades bland annat en Oscar för bästa icke-engelskspråkiga film för "Fanny och Alexander" 1984.